

litičnih prizadevanjih: biča moralne in politične obsodbe ne dvigamo proti mentaliteti sami, niti, na primer, proti bogatenju nasploh, temveč samo proti *neupravičenemu* bogatenju. V praktičnem jeziku pomeni to toliko, kot da *upravičeno* ali *pošteno* bogatenje spodbujamo. To pa pomeni (tudi politični izraz) zeleno luč za (»spodobno, a pošteno«) jaro gospodo.

In tako je nastala miselnost, ki vse bolj ureja in usmerja vse naše življenje. »Oh, kako je danes draga slovenska knjiga,« bodo takoj zamodrovale štiri od petih slovenskih dam, »človek si je res ne more privoščiti,« čeprav domala s ponosom plačajo za košček uvoženega mila prav toliko ali trikrat toliko, kot ne zmorejo plačati za knjigo. Tudi študent, ki rohani nad sramotno nizko štipendijo, bo, če je v družbi, torej predvsem zaradi veljave svojega statusa, naročil raje viski kot čaj.

Takšni smo.

Čeprav je klavrno, da smo takšni.

Če že ne moremo spremeniti poti, ki prav gotovo ne pelje do ciljev, ki smo si jih zastavili, bodimo vsaj poštene in recimo klavrnosti klavrnost.

Vsaj to.

C. Zlobec

O SARTRU — TOKRAT PO DOMAČE

V oceni, ki jo je o Rebulovi knjigi *Gorje zelenemu drevesu* napisal za revijo *Prostor* in čas (1971, št. 9—10) Jože Gregorič, smo med drugim prebrali stavek: »Rebula zna dobro ločiti pošteno preprostost od naučene ali zlagane izumetničenosti ter prav tako odločno osmešiti praznoto nedomišljenih misli in modno govorjenje o nič in nesmislu bivanja (Sartre).«

Če prav razumemo, se Sartrovo ime, ki ga je pisec spravil v oklepaj, nanaša na celotno vsebino stavka ali vsaj na

njegov drugi del. Če je stvar taka, potem nam hoče pisec menda povedati, da v Sartrovem književnem ali filozofskem delu ni »poštene preprostosti«, ampak samo »naučena ali zlagana izumetničenost«; ali pa vsaj to, da Sartrova literarna ali filozofska ustvarjalnost ni nič drugega kot »praznota nedomišljenih misli« in »modno govorjenje o nič in nesmislu bivanja«. In da bi bila stvar še bolj jasna, je po piščevem mnenju bilo slovenskemu pisatelju Alojzu Rebuli dano, da je »odločno osmešil« Sartrovo »praznoto nedomišljenih misli« in »modno govorjenje o nič«, in to morda že kar zato, ker zna »dobro ločiti pošteno preprostost od naučene ali zlagane izumetničenosti«.

In kaj je torej po piščevem mnenju »poštena preprostost«, ki je ne kazi nobena »praznota nedomišljenih misli« ali že kar »modno govorjenje«? O tem zvemo nekaj malega iz dveh piščevih misli, zapisanih pred citiranim stavkom. Tu slišimo, da zna pisatelj Rebula »kakor le malokdo odkriti zadnje sestavine prelepe polnosti človeškega in vesoljskega bivanja, neminljivo lepoto trenutka ter omejenost in minljivost človeške domišljivosti. Zna zaslutiti vsa nevidna magnetna polja, ki nas vklepajo v Smisel, v Bistvo.« Če naj si drznemo s piščevimi izrazi opisati miselnost, ki jo tako mimogrede postavi zoper naučeno in zlagano izumetničenost drugih, zlasti zoper Sartrove prazne, že kar nedomišljene misli in njegovo modno govorjenje o nič — potem bi seveda morali reči, da v piščevih besedah o »prelepi polnosti človeškega in vesoljskega bivanja« utripa menda sama samcata »poštena preprostost« in da ni v njih prav nobene »naučene ali zlagane izumetničenosti«; v tistem, kar mimogrede navrže še o »neminljivi lepoti trenutka ter o omejenosti in minljivosti človeške domišljivosti« ni seveda prav nikakršne »praznote nedomišljenih misli«, ki bi jih bilo povrh

vsega potrebno celo »odločno osmešiti«, ampak sama samcata »poštena preprostost«; in ta je končno kriva, da tudi v razkrivanju »magnetnih polj, ki nas vklepajo v Smisel, v Bistvo«, nikakor ne moremo odkriti kakšne »zlagane izumetničenosti«, kaj šele »modno govorenje«.

Tako torej sodi naš pošteno preprosti Slovenec o pisatelju in filozofu, čigar miselna praznosta, nedomišljenost in modnost, če že ne tudi zlagana izumetničenost so se nam šele zdaj dokončno razkrile. Zdaj seveda lažje razumemo, zakaj je moral Sartre svoje misli o svetu, človeku in še o čem razpredati na široko v vrsti novel, romanov, dram in najboljšejših filozofskih spisov — saj so bile res tako zelo zlagano izumetničene, prazne in nedomišljene, pravzaprav preprosto modne, da jih zares ni mogel spraviti v dvoje preprostih, poštenih in klenih stavkov. Prav to pa je dano slovenskemu kritiku Sartra — potrebno mu je samo malo zacingljati o »prelepi polnosti človeškega in vesoljskega bivanja«, zapeti nekoličkanj o »nemimljivosti lepoti trenutka« in pomisliti o »minljivosti človeške domišljavosti«, na vse to pa vreči grozovito lepi besedi o »Smislu« in »Bistvu« — in že se vse, kar so pesniki, pisatelji in misleci tega sveta, pravzaprav od Grkov do današnjih dni, domislili o bitju, niču in še marsičem, razblini v modno in zlagano izmišljotino.

Tu pa se seveda šala spreminja v času primerno resnico. Ko se naše domačijsko zapečkarstvo obrača podcenjujoče in že kar nestrpno zoper vse, kar ni napravljeno po njegovi šegi, bi mu bilo vendarle potrebno svetovati, naj že opusti svojo »pošteno preprostost« in se vsaj nekoliko odene v bolj modno napravljen, izumetničen plašč po svetovni meri, ki bo vsaj malo zakril njegovo veliko, že kar preveč preprosto in pošteno naivnost.

J. K.

PROSVETA, FINANCIRANJE IN SAMOUPRAVNI SPORAZUMI

Nekateri znaki v zadnjem času kažejo, da se prosveti v letu 1972 ne obeitajo nič kaj lepi časi. Sanacija šolstva, ki jo je pred štirimi leti sprožil slovenski izvršni svet in ki je zlasti v prvih dveh letih rodila dokaj ugodne rezultate, polagoma izgublja sapo, in tudi prizadevanja sindikatov, ki so s svojima katalogoma I in II jasno začrtali potrebe po višini osebnih dohodkov v prosveti, postajajo daljna iluzija.

Menda vsa leta po osvoboditvi še nikdar nismo prišli do trenutka, ko bi bili mogli trditi, da je materialno vprašanje v prosveti že urejeno. V ljudeh, ki se ukvarjajo s šolstvom, se še do danes ni mogel utrditi občutek varnosti in družbene pomembnosti, ampak so se ves čas pojavljali nasprotni občutki, češ da neke delujejo neke sile, ki so tej občutljivi in važni družbeni dejavnosti nenaklonjene in, kar je seveda najvažnejše, da imajo te sile pri vrednotenju in pri razdeljevanju nacionalnega dohodka odločujočo besedo. V šolskih ljudeh se je zaradi tega začelo pojavljati tudi malodušje, marsikateri dober pedagog in strokovnjak se je začel ozirati po drugi zaposlitvi, v šole, ki mlade ljudi pripravljajo za učiteljske poklice, so se večkrat vpisovali manj sposobni absolventi prejšnjih šol, pojavljati so se začele celo teze o nekulturni in neprosvetni družbi, ki da so ji mnogo važnejše trgovina, šport, moda, zabava, zunanji blišč itd. kot pa resno učno-vzgojno delo in kot izobrazbena usoda naših mladih generacij. In še nadalje so ti šolski ljudje zagrenjeno ugotavljali, da v učnovzgojnih ustanovah postajajo važnejše od vsega finančna vprašanja: boj za osebne dohodke, štetje točk, merjenje delovne kvalitete (ki je še do danes živ krst ni mogel objektivno izmeriti), za vsa tista vprašanja, za katera so pa šolniki v prvi vrsti poklicani, torej za učno-vzgojno delo z mladino, za posodobljanje pouka, za strokovno